
СУТНІСТЬ І ЦІЛЬ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

УДК 347.948

Дубинський О. Ю. (Dubinskyi O. U.)

Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова

Аналіз судової практики у цивільних справах дає підставу для висновку про те, що багато питань, пов'язаних із застосуванням у цивільному процесі такої форми спеціальних знань як експертиза, потребує більш чіткого або додаткового нормативного регулювання.

Ключові слова: законодавство, експертиза, аналіз, дослідження.

Doing analysis of judicial practice in civil cases gives rise to the conclusion that many issues concerning the use of civil proceedings in such a form of expertise as expertise, needs a clearer or additional regulatory.

Key words: legislation, examination, analysis, research.

У зв'язку із розвитком науки, техніки та нових технологій, вирішення все більшої кількості цивільних справ потребує застосування спеціальних знань, які відіграють значну роль в успішному розгляді та вирішенні і, таким чином, сприяють ухваленню законних та обґрунтованих судових рішень. Судова експертиза покликана своїми спеціальними методами, прийомами та засобами сприяти встановленню обставин, що мають значення для справи. Тому не випадково судова експертиза є одним із правових інститутів, який зазнав істотних змін у зв'язку з оновленням цивільного процесуального законодавства. Аналіз судової практики у цивільних справах, які були розглянуті та вирішені судами вже після набрання чинності новим ЦПК України дає підставу для висновку про те, що багато питань, пов'язаних із застосуванням у цивільному процесі такої форми спеціальних знань як експертиза, потребує більш чіткого або додаткового нормативного регулювання. Це стосується, передусім, уточнень, підстав призначення судової експертизи, строків її проведення та оплати, порядку виклику в суд експерта з метою надання роз'яснень тощо.

Спеціальні дослідження інституту судової експертизи переважно проводились під час дії ЦПК України 1963 року, тому окремі сформульовані в них наукові положення та рекомендації втратили свою актуальність, а деякі й досі залишаються суперечливими. Це зумовлює нагальну необхідність детального вивчення експертизи як основної форми застосування спеціальних знань у цивільному процесі та удосконалення її правового регулювання, як для науки цивільного процесуального права в цілому, так і для розвитку цивільного процесуального законодавства України та підвищення ефективності судової практики.

Визначення спеціальних знань, які використовуються в цивільному процесі, як такої сукупності професійних знань, навичок і вмінь, які отримано в результаті спеціальної освіти та/або досвіду роботи, які відповідають сучасному розвитку певної галузі науки, техніки, мистецтва або ремесла, і яких достатньо для компетентного (кваліфікованого) розв'язання питань, важливих для суду в конкретній справі.

Визначимо класифікацію форм використання спеціальних знань: 1) спеціальні знання, якими володіє суд; 2) спеціальні знання компетентних (досвідчених) осіб без залучення останніх до участі в цивільному процесі: а) консультативні висновки, довідки окремих фахівців у галузі спеціальних знань; б) консультативні висновки, довідки установ, організацій, органів влади, пов'язані з виконанням останніми своїх професійних обов'язків; в) результати несудових експертиз; 3) спеціальні знання компетентних (досвідчених) осіб, залучених до участі в цивільному процесі: а) спеціалістів (для надання консультацій, допомоги технічного характеру чи допомоги під час вчинення процесуальних дій); б) послуг компетентних осіб, таких як перекладач, педагог, особа, яка надає правову допомогу, тощо; 4) результати судових експертиз.

— визначення поняття експерта як фізичної особи, яка володіє спеціальними знаннями, має незалежний і самостійний процесуальний статус, є компетентною в проведенні необхідного дослідження за дорученням суду, результати якого повинні бути сформульовані у висновку експерта;

– визначення поняття спеціаліста як самостійного суб'єкта цивільного процесу, яким є фахівець у галузі спеціальних знань, і якого залучає суд до участі в процесі для надання консультативно-довідкової допомоги з питань, що потребують застосування спеціальних знань і допомоги технічного характеру (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбору зразків для проведення експертизи тощо) під час вчинення процесуальних дій;

– систему ознак, що дозволяють відмежувати судову експертизу в цивільному процесі від інших експертиз: судову експертизу характеризується процесуальною формою; судову експертизу проводиться тільки на підставі ухвали суду; судову експертизу здійснюється особливим суб'єктом – судовим експертом; судову експертизу має на меті отримання нового доказу (висновку експерта); висновок експерта як результат судової експертизи є засобом доказування в цивільному процесі; результат судової експертизи використовує лише суд;

– поняття висновку експерта як письмового документа, який містить відомості про обставини, що мають значення для справи, які встановлено експертом під час проведення дослідження матеріалів справи із застосуванням спеціальних знань;

– положення про те, що висновок експерта складається з вступної, дослідницької та заключної частин, зміст яких повинен бути законодавчо закріплений у ст. 147 ЦПК України;

– пропозиція про доцільність закріплення у ЦПК України норми, відповідно до якої суд може викликати експерта для дачі роз'яснення висновку лише у випадку, якщо його зміст викладено не досить зрозуміло, або висновок суперечить матеріалам справи, або є інші підстави для сумнівів щодо його достовірності;

– перелік вимог, яким повинен відповідати висновок експерта: наукова обґрунтованість, аргументованість і переконливість; послідовність, ясність, конкретність, простота викладення змісту дослідження та тих висновків, які зробив експерт; грамотність і культура оформлення висновку.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані обґрунтовані висновки та пропозиції, матимуть значення для вдосконалення правового механізму використання результатів судових експертиз у цивільному судочинстві; створення відносно завершеної системи знань про судову експертизу як форму застосування спеціальних знань у цивільному процесі сприятиме повному та всебічному розгляду справ у судах України. Зокрема, розроблено й обґрунтовано конкретні пропозиції щодо внесення змін до ч. ч. 3, 4, 10 ст. 53; ст. ст. 147, 150 ЦПК України, запропоновано нову редакцію ч. 1 ст. 54; ч. 2 ст. 55; ст. 66; ч. 2 ст. 86; ст. 143; ч. 1 ст. 144 ЦПК України, а також до ст. ст. 1, 11 Закону України "Про судову експертизу" та п. 1.13. "Інструкції про призначення та проведення судових експертиз".

Зазначені висновки можна не тільки практично використати в нормотворчій діяльності та врахувати для удосконалення чинного ЦПК України, а й застосовувати на практиці під час розгляду і вирішенні цивільних справ, та в подальших наукових розробках із цієї та суміжних із нею тем.

Література:

1. Закон України "Про судову експертизу" //Відомості Верховної Ради України. – 1994.-№28.
2. Цивільний кодекс України. Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре",2004.-Ч.2.-896с.
3. *Дидковская С.П.* Подготовка и проведение отдельных видов судебной экспертизы. – К.1977.
4. Постанова Пленуму Верховного суду України №8 від 30 травня 1997року.
5. Цивільно-процесуальний кодекс України. Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре",2004. – Ч.1.